

ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СДРУЖЕНИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ СТАТИСТИЦИ

Соня Златанова*

В своята 138-годишна история статистиците в България учредяват три професионални сдружения - през 1947, 1990 и 1999 година.

Първото професионално сдружение на статистиците в България е основано на 26 февруари 1947 г. и е наречено **Българско статистическо дружество**. На Учредителното събрание е одобрен Устав на Дружеството и е избран първият Управителен и Контролен съвет. За председател на Дружеството е избран проф. д-р Иван Стефанов - министър на финансите, подпредседател е проф. д-р Прокопи Киранов - главен директор на Главна дирекция на статистиката, секретар-касиер - Владимир Василев, и членове - Петър Пенчев и проф. д-р Анастас Тотев. Контролният съвет се състои от трима души - Цоню Цончев - управител на Българската народна банка, Яню Грудев и Здравко Сугарев.

Уставът на Българското статистическо дружество ясно дефинира неговите цели:

- да обедини работниците в областта на статистиката и да работи за развитието на статистическата мисъл и практика;
- да проучва и разработва всякакви проблеми на статистическата методология;
- да действа за създаването на пълна статистика на социално-икономическия живот в България;
- да съдейства за популяризиране на статистиката, нейните методи и значение, както и за издигането на положението и реномето на работниците в областта на статистиката.

---

* Младши експерт в отдел „Публикации, библиотека и дигитални продукти“, НСИ; e-mail: SZlatanova@nsi.bg.

В Устава са регламентирани дейностите на Дружеството, чрез които ще бъдат постигнати неговите цели:

- да обсъжда въпроси в кръга на Дружеството и да взема становище по тях;
- да публикува или да съдейства за публикуването на специални статистически периодични издания и други научни трудове;
- да организира и съдейства за провеждането на курсове, беседи и други подобни мероприятия с цел публично разясняване на въпроси от областта на статистиката;
- да подпомага проявяващите интерес към статистиката научни организации, групи учаци, научни институти и други.

Финансовите средства Дружеството набира от членски внос, от своите издания, от дарения и други.

Броят на членовете е неограничен. Те са редовни и почетни.

Редовни членове се приемат от Управителния съвет въз основа на писмена молба и препоръка на двама редовни членове. Плащат определените им от Общото събрание вноски по предложение на Управителния съвет.

Редовни членове могат да бъдат:

- отделни лица;
- лица, владеещи теоретически основите на статистиката;
- учени, прилагачи в своята дейност статистическия метод и проявяващи интерес към въпросите на статистиката, както и желаещи да работят в сферата на статистическата наука;
- юридически лица - учреждения, организации и др., които ценят услугите на статистиката, желаят да бъдат полезни за издигането на престижа ѝ и направят дарение поне 100 лева. Юридическите лица се приемат от Управителния съвет.

Почетни членове могат да бъдат лица с особени заслуги към статистиката и нейните задачи. Избират се от Общото събрание.

Всички членове имат задължение да проявяват постоянен интерес към дейността на Дружеството, да посещават определените за тях събирания, както и да съдействат по всякакъв начин за постигане на задачите на Дружеството.

Събранията на редовните членове са организационни и научни. На организационните събрания се избират Управителен и Контролен съвет, одобрява се отчетът за изтеклата година. Свикват се редовно веднъж в годината, а при нужда - извънредно по решение на Управителния съвет. Колективните членове имат право на по един глас. Научните събрания се свикват с цел обсъждане на въпроси от областта на статистиката. Освен събранията на редовните членове се организират публични събрания за изнасяне на сказки, реферати, доклади, обсъждане на действия от по-широк обществен характер и други.

Съгласно Устава на Българското статистическо дружество Управителният съвет се състои от петима души, избрани за една година на общо годишно събрание. Било е възможно те да бъдат преизбирани. Разпределяли са длъжностите помежду си - председател, подпредседател и секретар-касиер. Контролният съвет се състои от трима членове, преизбираеми. Избирани са от общо годишно събрание за една година.

Дружеството поддържа най-тесни връзки с Главната дирекция на статистиката, със статистическите отдели, курсове и семинари в университетите и други висши училища, както и с други институти, които си поставят за задача научно разработване и практическо осъществяване на въпросите на статистиката. Съгласува дейността си с Научния съвет за статистика при Главната дирекция на статистиката. Поддържа връзки със сродни институти в чужбина.

От общите разпоредби на Устава става ясно, че в градовете с университетски катедри по статистика могат да бъдат създадени клонове на Дружеството при най-малко петима редовни членове.

При закриване на Дружеството имуществото се предава на фонд „Библиотека и научни публикации“ при Главната дирекция на статистиката за управление до образуване на ново дружество.

На 26 октомври 1990 г. е учредено второто професионално сдружение на статистиците в България. Представители на катедра „Статистика“ към Университета за национално и световно стопанство (УНСС) - София, катедра „Статистика“ към Икономическия университет - Варна, катедра „Математика и статистика“ при Стопанската академия „Д. А. Ценов“ - Свищов, и други висши учебни заведения, ръководството на Централното статистическо управление (ЦСУ), видни представители на статистическата наука и практика след задълбочени дискусии и размяна на мнения учредяват **Съюз на статистиците в България**.

Учредителното събрание приема Устава и избира временно ръководство на Съюза:

- проф. Стефан Станев - председател;
- доц. к.и.н. Димитричка Косева;
- доц. к.и.н. Стоян Костов;
- гл. ас. к.и.н. Стоян Цветков - зам.-председател на ЦСУ;
- гл. ас. к.и.н. Димитър Аркадиев.

Единодушно е избран и Контролен съвет в състав:

- проф. д-р Александър Димитров - председател;
- доц. к.и.н. Тодор Тодоров;
- гл. ас. Труфанка Якова.

Съгласно Устава новоучреденият Съюз на статистиците в България се определя като „обществена, доброволна, независима, неполитическа и творческо-професионална организация на работещите в областта на теорията и практиката на статистиката и иконометрията“. Съюзът е юридическо лице със седалище гр. София.

При наличието на необходимите правни и финансови условия той може да бъде колективен член на Съюза на учените в България, Международния статистически институт и други международни организации по статистика и иконометрия. Обединяването на статистиците в България в съюз не ги ограничава да членуват в творческо-професионални, синдикални и други организации, съюзи, общности и други.

Уставът регламентира целта на Съюза - да „съдейства за развитието и усъвършенстването на българската статистическа наука и практика и да защитава

професионалните и творческите интереси на работещите в областта на статистиката“. За постигане на тази цел се поставят следните задачи:

- да съдейства на статистическата служба на страната за повишаване на качеството и достоверността на статистическата информация;
- да подпомага подготовката на статистическите кадри и повишаването на тяхната квалификация, като провежда мероприятия за възпитание на младото поколение в дух на приемственост и доразвиване на добрите традиции в статистическата наука и практика;
- да съдейства за изпращането на специалисти статистици в чужбина за участие в международни конференции, симпозиуми и други;
- да съдейства за изпращането на изявени млади кадри на специализация в чужбина;
- да организира конференции, симпозиуми, курсове, семинари, срещи и други творчески прояви за обмяна на опит и по-нататъшно развитие на статистическата теория и практика;
- периодично да присъжда награди за високи научни постижения и висок професионализъм;
- да популяризира и пропагандира статистическите знания и статистическите данни сред населението и потребителите на статистическа информация;
- да защитава административно и правно професионалните и творческите интереси на българските статистици;
- да представя българската статистика в чужбина и разпространява извън страната информация за нейните постижения;
- да съдейства за публикуването на трудовете на своите членове в чужбина, за размяна на книги, списания, бюлетини, библиографска и статистическа информация с други страни;
- да оказва обществен контрол върху членовете относно изпълнението на професионалните задължения и спазването на изискванията на етиката и морала;
- да съдейства за усъвършенстване на законодателството на статистическата дейност.

Член може да бъде всеки гражданин, който се занимава професионално или любителски в областта на теорията и практиката на статистиката и приема Устава на Съюза. Чуждестранен гражданин, който има интерес към българската статистическа теория и практика, също може да бъде член на Съюза. За почетни членове се определят български и чуждестранни граждани с особени научни и практически постижения, придобили национално и международно значение. Избирането на почетни членове става от Конференцията на Съюза.

Дружеството е основната организационна единица и се създава на териториален или производствен принцип при наличието най-малко на петима учредители, отговарящи на изискванията на Устава. Създаването на дружества е по инициатива на отделни лица или на ръководните органи на Съюза. Новоосновеното дружество представя пред Управителния съвет учредителен протокол, списък на членовете на

дружеството и на ръководните му органи, както и програма за работа през текущата година. Всяко дружество изпълнява целите и задачите на Съюза в района или работното място, където е създадено, работи по годишната програма, приета от Общото събрание на дружеството, и прави предложения пред Управителния съвет на Съюза. Всяко дружество осъществява дейността си като самостоятелна организационна единица и открива самостоятелна сметка.

Кандидатите за членове на Съюза на статистиците в България подават молба до ръководството и се приемат от него, ако се занимават професионално или любителски в областта на теорията и практиката на статистиката и приемат Устава на Съюза. Учредителите на дружеството стават членове с неговото създаване въз основа на учредителните протоколи на Учредителната конференция или Учредителното събрание на дружеството.

Всеки член на Съюза има право:

- да избира и да бъде избран в ръководните органи на Съюза и на дружеството, като избирането в ръководните органи може да бъде най-много за два последователни мандата;
- да участва в обсъжданията и вземането на решения в дружеството и други ръководни органи, ако е член;
- да участва в дейностите на Съюза;
- да му се оказва съдействие при повишаване на професионалната квалификация;
- да бъде подпомаган материално и морално;
- да ползва помощта на Съюза при решаване на въпроси, свързани с интелектуалната собственост върху негови научни, практикоприложни и други продукти в областта на статистиката.

Задълженията на членовете са:

- да спазват Устава на Съюза и да изпълняват решенията му;
- да съдействат за постигане на целите и задачите на Съюза;
- да повишават непрекъснато професионалната си подготовка;
- да участват активно в дейността на Съюза и в провежданите от него мероприятия;
- стриктно да спазват професионалната и научната етика на статистика;
- да плащат редовно членския си внос.

Членовете плащат встъпителен членски внос в размер на 10 лв., като годишният членски внос е: за учащи и пенсионери - по 1 лв., за работещи - по 1% от средната месечна работна заплата през предходната година. При заплащане на членския внос важи устна декларация на члена за размера на заплатата му. Приетите през втората половина на годината плащат 50% от полагаемия се членски внос. Събраният членски внос се разпределя, като за дружеството остава целият встъпителен членски внос, както и 70% от годишния членски внос.

Членството в Съюза се прекратява при поискване на члена пред дружеството, в което членува, или при изключването му от дружеството. Изключването на редовен член става от Общото събрание на дружеството, когато наруши Устава и без

уважителни причини не изпълнява възложените му задачи или когато с поведението си злепоставя името на Съюза и нарушава нормите на професионалната и научната етика на статистика. Несъгласният с решението на дружеството за неговото изключване се обръща към Управителния съвет, който взема окончателното решение.

Ръководните органи на Съюза са:

- Конференцията;
- Управителният съвет;
- Контролният съвет.

Конференцията е върховен орган на Съюза. Тя избира и освобождава Управителния съвет, Контролният съвет и техните председатели, изслушва и приема отчетите на Управителния и Контролният съвет, обсъжда и взема решения по всички основни въпроси, свързани с дейността на Съюза, изменя Устава и разглежда жалби, молби и други. Конференцията се свиква най-малко веднъж на две години. Времето и мястото на провеждането ѝ се определят от Управителния съвет и се обявяват най-малко 45 дни преди откриването ѝ. В нея участват представители на съюзните членове, избрани от Управителния съвет, осигуряващи необходимото представителство на всички дружества. Конференцията може да взема решения при присъствие най-малко на две трети от избраните делегати, като решенията се вземат с обикновено мнозинство. Изборът на Управителния съвет, на неговия председател и на председателя на Контролният съвет става чрез тайно гласуване, като се спазват принципите на обявяване и приемственост. Членовете на Управителния и на Контролният съвет не могат да бъдат избрани за повече от два последователни мандата. За членове и председатели на Управителния и на Контролният съвет може да бъде издигана повече от една кандидатура. Извънредна конференция се свиква по решение на Управителния съвет или по искане на една пета от членовете на Съюза, потвърдено с техните подписи. Управителният съвет и неговият председател ръководят дейността на Съюза между конференциите.

Управителният съвет изпълнява задачите на Съюза между конференциите, като приема годишните планове за дейността и годишния бюджет, избира специални комисии и други органи и определя техните функции, прави предложения за награждаване с държавни и съюзни награди. Съюзните награди се учредяват от Конференцията по предложение на Управителния съвет, който решава всички други въпроси, свързани с дейността на Съюза. Дейността на Управителния съвет се регламентира от правилник, приет от Конференцията. Управителният съвет утвърждава щата на Съюза, приема плана за издателската дейност, избира главен редактор и редколегия на печатния орган на Съюза и Изпълнително бюро изпълнява решенията на Конференцията и Управителния съвет и текущо ръководи дейността на Съюза. Броят и съставът на Изпълнителното бюро се определят от Управителния съвет в зависимост от обема и сложността на работата.

Контролният съвет се избира от Конференцията, която определя броя на членовете и приема правилника за дейността му. Спорове по финансови и имуществени въпроси между Изпълнителното бюро и Контролният съвет се обсъждат и решават на съвместно пленарно заседание на Управителния и Контролният съвет съобразно

националното законодателство. Контролният съвет осъществява контрол върху финансовата дейност и имуществото на Съюза, излиза с препоръки и предложения пред Управителния съвет и Конференцията и се отчита пред Конференцията.

Висш ръководен орган на Съюза е Общото събрание, което включва всички членове в съответния район или работно място. Общото събрание се свиква всяка година и приема отчета, бюджета и избира ръководни органи. Може да взема решения, ако присъстват най-малко две трети от членовете му. Избира ръководството на Съюза и неговия председател, както и Контролната комисия и нейния председател. Ръководството управлява дейността на Съюза до следващото Общо събрание. Броят на членовете на ръководството се определя от Общото събрание.

Контролната комисия осъществява контрол върху финансите и имуществото на дружеството. Отчита се пред Общото събрание на клона. Спорните въпроси между ръководството и Контролният съвет на дружеството се решават от Общото събрание.

Съюзът на статистиците в България е изграден и функционира на принципа на самоиздръжка. Паричните средства се набират в левове и чуждестранна валута от встъпителен и редовен членски внос, постъпления от научноприложни и други дейности на Съюза, дарения, помощи от български и чуждестранни спонсори, субсидии и приходи от издателска дейност. Бюджетът предвижда разходи за издръжка на щатни длъжностни лица, специализации, стипендии, награди и помощи, субсидии на клоновете, издателска дейност, както и за мероприятия на Съюза, утвърдени с годишната програма за работа.

От заключителните разпоредби на Устава става ясно, че Управителният съвет издава указания за приложението му и има право да тълкува неговите членове, точки и алинеи. Уставът може да бъде изменян от Конференцията с мнозинство две трети от всички избрани делегати.

На 16 декември 1999 г. в Университета за национално и световно стопанство се провежда Учредителното събрание на доброволна творческа организация с идеална цел, наречена **Сдружение на статистиците в България**. Участници в Учредителното събрание са служители на Националния статистически институт, Министерството на финансите, Центърът за икономическо развитие, представители на Българската академия на науките, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Университета за национално и световно стопанство, Югозападния университет в Благоевград, Икономическия университет във Варна, Стопанската академия „Д. А. Ценов“ в Свищов, Тракийския университет в Стара Загора и др., статистици, работещи в частни фирми или на свободна практика, както и студенти от магистърски програми на специалността „Статистика и иконометрия“. В ръководството на Сдружението на статистиците в България са избрани:

- председател: доц. д-р Стоян Цветков - УНСС, и
- членове:
- доц. д-р Димитър Вълчев - Софийски университет „Св. Климент Охридски“;
  - ст.н.с. Стоян Тотев - Икономически институт при БАН;
  - доц. д-р Димитър Радилов - Икономически университет - Варна;
  - Сергей Цветарски - Национален статистически институт;

- Лиляна Дудева - Център за икономическо развитие;
- Александър Цветков - Национален статистически институт.

Сдружението на статистиците в България е регистрирано като доброволно, творческо и професионално сдружение с идеална цел. Главната му цел е да развива и поощрява развитието на статистическата наука и практика в страната.

Задачите, които си поставя за постигане на своята цел, са:

- да съдейства за поддържането на високо професионално ниво на членовете и за повишаване на социалния статус на статистическата професия;
- да защитава интересите на своите членове;
- да съдейства за разпространението на знания по статистика сред потребителите на статистически данни;
- да съдейства за повишаване на равнището на образованието по статистика;
- да съдейства за усъвършенстване на статистическите изследвания, за повишаване на качеството и достоверността на статистическата информация;
- да допринася за осъществяване на интеграция и координация на изследванията на официалната статистика в страната;
- да работи за интегриране на статистическата система на страната с изискванията на европейската статистика;
- да съдейства за подобряване на контактите на своите членове с Асоциацията на балканските статистици и с Международния статистически институт, неговите секции и с други статистически институции.

Сдружението организира и съдейства за организирането на научни прояви - конференции, конгреси и симпозиуми. Издава и разпространява информационни бюлетени за дейността си, съдейства за финансиране на перспективни статистически изследвания, както и при изработването на учебни планове и учебни помагала по статистика. Разпространява информация сред своите членове за съвременните статистически методи и изследвания и за научните събития в областта на статистиката у нас и в чужбина. Организира обсъждания на методологически и методически решения на съвременни изследвания на официалната статистика в България и чужбина. При осъществяване на своята дейност Сдружението може да се присъединява към национални и международни статистически организации на конфедеративен принцип, като в същото време запазва своята самостоятелност. Сдружението на статистиците в България и Националният статистически институт издават и разпространяват периодичен печатен орган - списание „Статистика“.

Членовете на дружеството са пълноправни и почетни.

Пълноправни членове могат да бъдат пълнолетни физически лица и юридически лица, които проявяват интерес към статистиката, приемат и спазват Устава на Сдружението и решенията на неговите ръководни органи. Новите членове се приемат от Общото събрание след подаване на заявление от кандидата до Управителния съвет, който препоръчва приемането или отхвърлянето на кандидатурата на следващото Общо събрание. Общото събрание освобождава със свое решение членове, ако не са плащали членски внос повече от една година, ако са осъдени с влязла в сила присъда за престъпление от общ характер или по молба на съответния член.

Почетни членове се избират от Общото събрание по предложение на Управителния съвет въз основа на техния принос и заслуги към статистическата наука и практика и изпълнението на целите на Сдружението. Почетните членове не плащат членски внос, могат да бъдат и чуждестранни граждани.

Всеки член има право да получава информационни бюлетини и друга информация за дейността на Сдружението, да избира и да бъде избран в Управителния съвет, да участва в Общото събрание с право на един глас, да предлага на Управителния съвет теми и проблеми за обсъждане от Общото събрание, да ползва материалната база и имуществото на Сдружението по ред и начин, определени от Общото събрание. Всеки член е длъжен да спазва Устава и решенията на ръководните органи.

Постоянните органи на Сдружението са:

- Общо събрание;
- Управителен съвет;
- Контролна комисия.

Общото събрание е основен орган на Сдружението и се състои от всички членове. Заседанията са редовни и извънредни, като заседание се свиква от Управителния съвет най-малко веднъж годишно по искане на поне една десета от членовете му. Решение се взема с мнозинство, като с квалифицирано мнозинство - две трети от присъстващите - се вземат решения за промяна в Устава, за прекратяване на дейността на Сдружението или за сливането му с друго. Заседание се свиква един месец след писмено уведомяване на всички членове. В уведомлението се посочват мястото, датата и часът на събитието, както и дневният ред на въпросите, които са предложени за обсъждане. Заседанието е редовно, ако на него присъстват повече от половината членове. При липса на кворум се насрочва ново заседание. Заседанията се протоколират. Общото събрание избира Управителния съвет и неговия председател, обсъжда и приема текущи и годишни отчети на Управителния съвет, утвърждава или отменя негови решения, взема решения по финансови и имуществени въпроси, определя размера на членския внос и други.

Управителният съвет се състои от седем души - председател и шестима членове, които се избират на първото заседание, като техният мандат е тригодишен. Едно лице не може да бъде избрано за председател за повече от два последователни мандата. Управителният съвет ръководи дейността на Сдружението между заседанията на Общото събрание, осъществява координацията между Сдружението и организациите, в които то участва.

Контролният съвет се състои от трима души. Осъществява контрол върху финансовата дейност и имуществото на Сдружението и прави отчет за всяко годишно общо събрание.

Основна организационна единица на Сдружението е секцията. Дейността ѝ се урежда от правилник, одобрен от Общото събрание, като секция се формира от не по-малко от петима членове. Членовете на Сдружението не са задължени да членуват в секция, но имат право да членуват в повече от една.

Финансовите средства се набират от членски внос, дарения и безвъзмездно отпускане на средства от физически лица, които не поставят условия, противоречащи на Устава, субсидии от държавата, субсидии от международни организации. Редът за използване на имуществото се определя от Общото събрание.

Сдружението е учредено без определен срок.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА:

<http://statlib.nsi.bg:8181/bg/lister.php?iid=DO-010001510&page=2>

<http://statlib.nsi.bg:8181/bg/lister.php?iid=DO-010004292>

<http://statlib.nsi.bg:8181/bg/lister.php?iid=DO-010005099>